

BRahapesu Andmebüroo tagasiside hasartmängukorraldajatele 2021. aasta kohta

Riskikeskkond

Eesti õiguskaitseasutuste hinnangul on Eestis rahapesu osas peamine **oht piiriülene rahapesu**. 2021. aastal valmis Finantsinspektsiooni (FI) riskihinnang, milles tehtud prognoos näitab, et Eestis tekib aastas riigisisest kuritegevusest 81–118 mln eurot kriminaaltulu, mida oleks võimalik pesta. See jaotub peamiselt järgmiste eelkuritegude vahel: narkokuritegevus (30–50 mln eurot), kelmused (37–40 mln eurot), omastamised (10–20 mln eurot) ning maksukuriteod (4–8 mln eurot).¹ Rahapesu Andmebüroole (RAB) laekunud välispäringutes kajastunud kuritegude rahaline maht oli 2021. aastal 1,33 miljardit eurot, millest Eesti finantsüsteemi läbis ca pool, kokku hinnanguliselt 642 miljonit eurot. RABile saadetud välispäringutes ja spontaansetes infoedastustes domineerisid 2021. aastal oletatavate eelkuritegudena kelmused (65%) ja maksupettused (10%)².

Nii kasiinodes kui ka kaughasartmängudes on teoreetiliselt võimalik raha pesta erinevate skeemide abil. Enam levinud skeemideks on kokkuleppemängud, sh meelega kaotamine ning võitude, žetoonide ja piletite ostmine kui mõned võimalikud viisid, et näidata kuritegelikul teel saadud vara legitiimsena. Kasiinosid võidakse ära kasutada rahapesuks, kui raha vahetatakse ümber piletiteks ning hiljem tagasi rahaks ilma panustamiseta või panustades väikeseid summasid. Hasartmänguseadus esitab hasartmängukorraldajatele ranged nõudmised, mis aitavad tagada sektoris tegutsevate ettevõtete ja nende töötajate usaldusväarsuse, panevad neile kohustuse tuvastada kliente ja muudab raha liikumise läbipaistvamaks.

2021. aastal valminud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise siseriiklik (NRA 2020³) hinnang näitab, et Eesti hasartmängusektoris on nii rahapesu kui ka terrorismi rahastamise risk madal. Peamiseks probleemiks on **osade turuosaliste madal riskiteadlikkus**. NRAs hinnangul on sektori peamised riskid:

- **Suur rahavoog, tehingute hulk ja sularaha osakaal.** Hasartmängusektoris liigub suur hulk raha, kasiinodes tehakse arvestatav osa tehingutest sularahas. Tehingute arvukus ning mitmekesisus teeb hasartmängust atraktiivse rahapesemise viisi, soodustades kriminaalsel teel saadud tulu nii-öelda „läbi mängimist“. Samas on ohu aktuaalsuse osas oluline silmas pidada, et maismaa-kasiinode arv on pigem langustrendis.

¹ Allikas: FI sektoraalne riskihinnang 2021 (pole avalikult kättesaadav).

² 2021 väliskoostöö ülevaade. Rahapesu Andmebüroo, 2022, <https://fiu.ee/media/246/download>.

³ Hasartmängusektori haavatavus. Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise siseriiklik riskihinnang. Rahandusministeerium, 2021. <https://www.fin.ee/media/1780/download>

- **Ebapiisav hulk algatatud menetlusi ja kohtuasju.** Hasartmängusektoris algatatakse rahapesuga seoses väga vähe menetlusi ning teadmine, et hasartmängudega pestakse raha, tuleb praktikas välja teisi juhtumeid analüüsid. Hasartmängukorraldajad saavad küll RABile palju teateid, kuid enamik neist on summapõhised ning vähesed puudutavad rahapesu kahtlust. Sellest tulenevalt võib üheks potentsiaalseks ohuks olla see, et praktikas on rahapesu hasartmängusektoris raskesti tuvastatav ja tõendatav kuritegu.
- **Ebaseaduslike mängukohtade loomise oht.** Veebipõhiseid mängukohti üritatakse sageli luua tegevusloata ehk ebaseaduslikult. Korraldajad asuvad valdavalt välismaal, kuid maksu- ja tolliamet on pidanud viimastel aastatel Eesti pinnal nende kanalite piiramiseks sadu selliseid lehekülgi blokeerima. Seega on oht, et ebaseaduslikud mängukohad jäävad avastamata.
- **Hoosusmeetmete rakendamise varieeruvus turuosaliste hulgas.** Hasartmängukorraldajate hoosusmeetmete rakendamisel esineb varieeruvust. Eelkõige võib see olla seotud kaughasartmängukorraldajatega.
- **Kõrge riskiga kliendid.** Hasartmängukorraldajate puhul on mitteresidendist klientide osakaal keskmisest kõrgem. NRA tulemused näitavad, et turuosalisel pööravad riskiklientidele hoosusmeetmete rakendamisel ka kõrgendatud tähelepanu, mis vähendab kõrge riskiga klientidest tulenevat ohtu.
- **Virtuaalvääringute kasutamine.** Hasartmänguseadus ei reguleeri virtuaalvääringutega tehtavaid tehinguid. Hetkel nõuab maksu- ja tolliamet, et virtuaalvääringu rahakott peab kuuluma mängijale, kuid see meede ei pruugi olla piisav, et maandada rahapesu ohtu virtuaalvääringute abil.
- **Kontrollimata panga- ja krediitkaartidega mängimine.** Maismaa-kasiinodes puudub kohustus kontrollida mängimiseks kasutatavate panga- ja krediitkaartide kuulumist mängijale. Seetõttu on teoreetiliselt võimalik, et mängimiseks võidakse kasutada kellelegi teisele kuuluvat pangakaarti. Lisaks on võimalik, et mängimiseks kasutatakse näiteks ettevõttele kuuluvat pangakaarti. See annab võimaluse juriidiliste isikute toimepandud kuritegude tulemusel saadud kuritegeliku tulu pesemiseks ja lisaks maksukuritegudeks.

Ülevaade 2021. aastal saadetud teadetest

Eestis on loa olemasolul võimalik korraldada maismaal või kaughasartmänguna õnnemänge, lotot, loteriid, osavusmänge ja kaubanduslikku loteriid. Iga aastaga kasvab ettevõtete arv, kellel on Eestis erinevaid hasartmängude korraldamise lubasid. 2021. aasta lõpus oli Eestis 26 sellist ettevõtet.

2021. aastal sai RAB hasartmängusektorilt kokku 143 teadet (2020. aastal 118), nendest kolm saadeti märkega „kiire“. Teatajaid oli kokku 8 (31% kõikidest turuosalistest), suurim teataja esitas natuke üle 40% kõigist teadetest.

Tabel 1. 2021. a RABile saadetud teadete jagunemine teataja gruppide kaupa

Teatajagrupp	Kokku	Kokku (%)	RP	RP (%)	TR	TR (%)	ISR	ISR (%)
Krediidiasutused	11 074	66,5%	10 988	78,1%	2	0,7%	81	81,8%
Finantseerimisasutused	2088	12,5%	813	5,8%	223	73,6%	3	3,0%
Virtuaalvääringu teenuse pakkujad	1865	11,2%	1781	12,7%	67	22,1%	4	4,0%

Teatajagrupp	Kokku	Kokku (%)	RP	RP (%)	TR	TR (%)	ISR	ISR (%)
Teise riigi asutused ja isikud	709	4,3%	32	0,2%	0	0,0%	2	2,0%
Professionaalid	282	1,7%	151	1,1%	8	2,6%	1	1,0%
Riigiasutused	199	1,2%	32	0,2%	1	0,3%	3	3,0%
Ei ole kohustatud subjekt	185	1,1%	180	1,3%	0	0,0%	0	0,0%
Hasartmängukorraldajad	143	0,9%	57	0,4%	0	0,0%	0	0,0%
Muud eraõiguslikud ettevõtjad	110	0,7%	29	0,2%	2	0,7%	5	5,1%
KOKKU	16 655	100%	14 063	100%	303	100%	99	100%

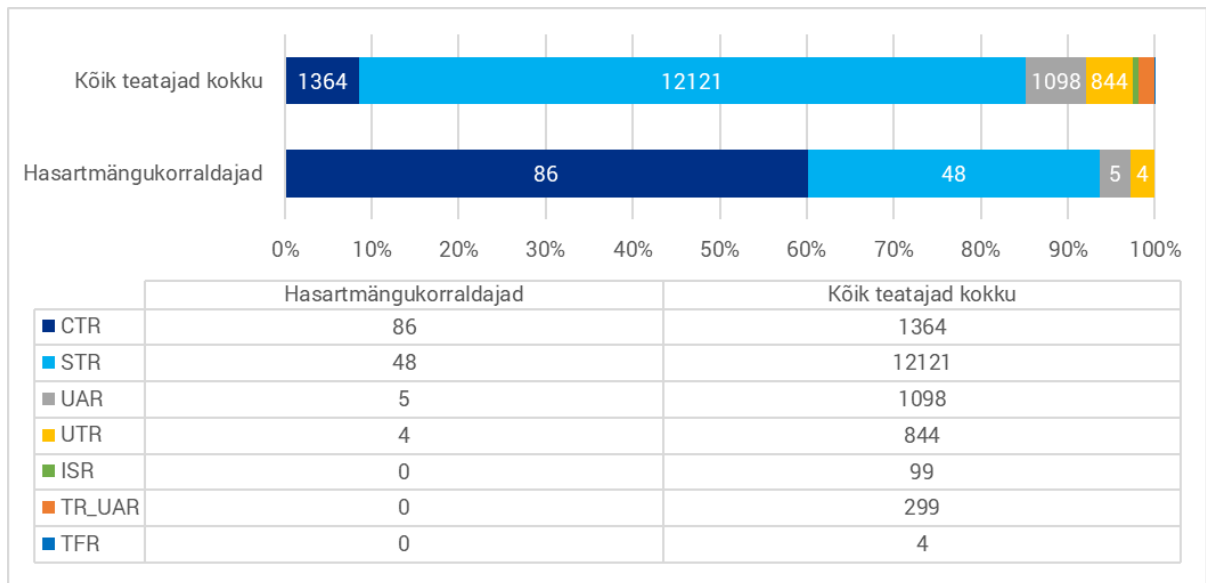
Selgitus: RP – rahapesuteade (STRid, UTRid ja UARid), TR – terrorismi rahastamise teade (TFRid ja TR_UARid); ISR – rahvusvahelise sanktsiooni kahtluse teade.

2021. aastal esitatud teadetest suunati süvaanalüüsi **8** ning 2021. aastal RABi alustatud toimikutes kasutati nende teadete infost **1,2%**. RAB on toimikutega tagantjärele liitnud lisaks ka üksikuid varasemate aastate teateid. Eesti uurimisasutustele edastatud materjalides kasutati **7** teates sisaldunud infot.

2021. aastal esitasid hasartmängukorraldajad mitmel korral teateid korduvalt kriminaalkorras karistatud isiku kohta, kelle puhul on ka meedias avaldatud infot kuritegelike sidemete kohta.

Esitatud teated näitasid, et teatajad on kohaldanud tugevdatud hoolsusmeetmeid, küsinud kliendilt kontoväljavõtteid, et veenduda raha seaduslikus päritolus ning kahtluse püsimisel teavitasid RABi. Selline käitumine turuosaliste poolt on tervitatav ja seaduse nõuetele vastav.

Hasartmängusektori teatamisaktiivsus kasvas võrreldes 2020. aastaga **viendiku võrra ning põhjuseks olid kaughasartmängu (internetikasiinod) teated**. Kahe kõige suurema teataja teavitamisaktiivsus jätkas langustrendi sarnaselt 2020. aastaga. Võrreldes 2020. aastaga esitasid hasartmängukorraldajad 2021. aastal oluliselt rohkem rahapesukahtlusega teateid: kahtlase tehingu teateid (**STR**) esitati **48**, ebatavalise tegevuse teateid (**UAR**) 5 ja ebahariliku tehingu teateid (**UTR**) 4. Paraku ei esitanud hasartmängukorraldajad ei 2020. ega 2021. aastal ainsatki terrorismi rahastamisele viitavat teadet.

Joonis 1. Hasartmängukorraldajatelt ja kõikidelt teatajatelt RABile 2021. a saadetud teadete jagunemine teate liigi kaupa.

Rahapesu teadete puhul märkisid hasartmängukorraldajad kõige sagedamini, 17 korral, et isik ei esita tehingu kohta hoolsusmeetmete täitmiseks vajalikus ulatuses selgitusi või dokumente või esitatu ei ole usutav (**2.5. STR**). Sellele järgnes 16 korral kasutatud indikaator 2.2. (**STR**): isiku suhtes on varasemalt teadaolev või hoolsusmeetmete rakendamise käigus tekkinud rahapesukahtlus. 8 korral oli teatamise põhjuseks asjaolu, et isiku suhtes on varasemalt teadaolev või hoolsusmeetmete rakendamise käigus tekkinud rahapesukahtlus 1.1. (**STR**).

Ebatavalise tegevuse sisuks olid mitmel korral juhtumid, kus klient ostis sularahas mänguvahendeid, vahetas neid mängužetonideks, kuid ei mänginud ning mõne aja pärast vahetas need uuesti sularahaks. Ühel juhul nõudis klient lisaks mängužetonide sularahaks tagasi vahetamisel ka tehingu võidutõendit. Kaughasartmängimisel on tuvastatud kokkumängu juhtumeid.

Teadete kvaliteet ja soovitusid tulevikuks

Hasartmängukorraldajate **teadete kvaliteet ning sisukus on paranenud**. Teadete vormiline pool oli 2021. aastal valdavalt hea, märkimisväärseid vigu ei esinenud.

Üldine hoolsuskohustuse täitmine sektoris on paranenud, kuid RABile on murettekitav, et suur osa turuosalistest ei esita teateid või esitab vaid üksikuid teateid. Kaughasartmängukorraldajad tuginevad raha liikumisel küll olulisel määral krediidasutustele, kuid RABi ootus on suurem, mis puudutab sisemiste kontrollide abil tuvastatud ebaharilikest või kahtlastest tegevusest/tehingutest teatamist. Ohumärk on ka see, et **hasartmängukorraldajad ei esitanud ei 2021. aastal ega 2020. aastal ainsatki terrorismi rahastamisele viitavat teadet**.

RAB uuendas 25.04.2022 **kahtlaste tehingute tunnuste juhendit**⁴, sh TFRide ja ISRide esitamise süsteemi. TFRidega seoses on kohustatud isikutel kolmekuuline üleminekuaj, et viia teadete monitooringu- ja esitamissüsteemid juhendiga vastavusse. Seega peab tehniline valmisolek olema olemas hiljemalt 25.07.2022, kuid uue juhendi järgi saab teateid esitada juba varem. Eristatakse kahte tüüpi terrorismi rahastamisele viitavaid teateid: TFR-1 ja TFR-2. **TFR-1 eeldab lisaks tehingu osapoole seotusele riskiriigiga ka riskiindikaatorit, TFR-2 eeldab konkreetsele terrorismi rahastamise kahtlusele viitavat asjaolu ehk kahtlusindikaatorit.** Riski- ja kahtlusindikaatorid, mis tuleb lisada teatesse, on leitavad juhendist. **RAB avalikustas** kodulehel juhendi lisana ka kõrgema terrorismi rahastamise riskiga riikide ehk **riskiriikide nimekirja**.

Rahapesu Andmebüroo järelevalve tähelepanekud

NRA kohaselt on hasartmängusektori puhul nii rahapesu kui ka terrorismi rahastamise oht madal ning peamiseks probleemiks on osade turuosaliste madal riskiteadlikkus. Seetõttu alustas Rahapesu Andmebüroo 2021. aastal nelja järelevalvemenetlusega hasartmängusektori tegevusloaga ettevõtte osas. Võttes arvesse sektori madalat riski, alustati järelevalveid ainult hooldusmeetmete kohaldamise osas kaugkontrolli teel. Need järelevalvemenetlused ei olnud 2022. aasta alguseks jõudnud veel lõppfaasi.

---

⁴ Juhend kahtlaste tehingute tunnuste kohta. Rahapesu Andmebüroo, 25.04.2022, <https://fiu.ee/media/264/download>.